

Rok tolerancie a ENCY '95

Poznámky o agresivite a nedôslednosti

V posledných rokoch sa stretávame s rôznymi typmi protestov voči poškodzovaniu životného prostredia, či za "ľudskejší" prístup k iným živým bytostiam na Zemi. Niektoré z nich hraničia s aktami agresivity (alebo ich sprevádzajú) a vzbudzujú tak rozpaky v radoch environmentalistov napriek tomu, alebo práve preto, že sa sami deklarujú ako environmentálne. Vyjadrovať sa o nich otvorene na fórach, akým je STUŽ, alebo podujatia organizované niektorými významnými a vplyvnými mimovládnymi organizáciami, je dnes zvlášť potrebné. Počet akcií vyúsťujúcich do agresivity narastá i miera ich agresivity rastie a verejnosť sa o nich dozvedá len z letáčikov alebo masovokomunikačných prostriedkov, teda väčšinou je odkázaná na sprostredkovanú informáciu a objektivitu toho, kto informáciu pripravuje a spôsob, akým sa spracúva.

Stanovisko kvalifikovaných odborníkov v sociálnej i environmentálnej oblasti absentuje. Často totiž nie je možné prezentovať jednoznačné stanovisko bez dostatočných znalostí a vedomostí. Charakteristické je to práve pre tých, ktorí nedostatok argumentov nahrádzajú stupňujúcou sa mierou agresivity, nekompromisnosťou a problematicky vedeným dialógom, v ktorého rámci sa vyhrocujú stanoviská natoľko, že už prakticky žiadna z diskutujúcich strán nie je schopná (ak je vôbec ešte ochotná) kompromisu. Akási "vnútorná solidarita" vyplývajúca z predstavy o nemožnosti kritizovať vlastných predstaviteľov, t. j. environmentalistov, bráni mnohým kvalifikovaným a informovaným ľuďom sa k niektorým takýmto aktivitám otvorene vyjadriť. Na škodu veci. Domnievam sa totiž, že okrem pozitív - do určitého problému sa zainteresujú širšie vrstvy obyvateľstva - majú tieto aktivity veľa negatív a v určitých súvislostiach aj protispoločenský charakter. Dokonca aj verejnú mienku môžu - v priamom rozpore so svojimi proklamovanými cieľmi - postaviť proti sebe, a tým aj proti záujmom a cieľom, ktoré môžu byť vo svojej podstate správne. To sa stalo napríklad v rámci akcie jednej z najznámejších mimovládnych organizácií, kde vznikla situácia ohrozujúca život niekoľkých mladistvých.

S prejavmi ekologického terorizmu sme sa u nás stretli len v jeho umiernennejšej podobe. Postrekovanie kožuchovej (teda ich znehodnocovanie) aerosólovou farbou asi nevy-

žaduje zvláštny komentár a pre mňa osobne je záhadou, čo sa takýmto aktom dosiahne (okrem nárastu dopytu). Priznám sa, že ma šokoval spôsob, akým sa vraždia (ne-nachádzam na to iný výraz) leopardy či tigry, aby sa neporušila ich kožušina. Postrekovaním kožuchovej sa však odchyta a ani zabíjaniu zvierat, zvlášť tých, ktoré patria k ohrozeným druhom, ťažko zabráni. O tom, že takýmto aktom ovplyvnia tých, ktorí kožuchy nosia, asi sa nedá vôbec uvažovať v iných dimenziách, než že si poškodení kúpia nový kožuch a nabadúce si zabezpečia ochranu pred "ochranármi". Ekologický terorizmus má však v západoeurópskych štátoch a Amerike aj inú podobu. Ničenie laboratórií, kde sa robia pokusy na zvieratách alebo výskum na báze živých kultúr, výbuchy budov firiem, ktoré nie sú ochotné akceptovať ich požiadavky (obyčajne ide o striktné zákazy), nie sú síce na dennom poriadku, ale objavujú sa a ekologický terorizmus stále viac nadobúda črty politického terorizmu a fanatizmu, čím poškodzuje snaženia ostatných aktivít v environmentálnej oblasti. **Princípy environmentalizmu vylučujú fanatizmus, terorizmus a vlastne všetky typy a druhy násillia.** Obávam sa ale, že tí, čo sa združujú v podobných organizáciách, považujú ušľachtilé princípy len za prostriedok, ktorým sa dá vyjadriť vzdor, pričom agresivita je spôsobom jeho vyjadrenia i prostriedkom zviditeľnenia sa.

Prejavy odporu voči týraniam zvierat a nedôstojným podmienkam, v akých žijú, sú vyjadrením nesúhlasu s praktikami spoločnosti, ktorá to umožňuje. Sú avízom, že v legislatíve toho-ktorého štátu absentujú práva na ochranu zvierat alebo výzvou k tomu, aby sa vytvorili, dodržiavali a ich dodržiavanie kontrolovalo.

Mimovládne organizácie, ktoré sa pokúšajú na tento problém upozorňovať, prispievajú k jeho riešeniu a špecifikovať konkrétne kroky, sú jedny z tých, ktoré sa neuspokojujú s abstrakciami, ale konkrétnym programom získavajú prívržencov, kredit i uznanie. Snažia sa ovplyvniť i legislatívu toho-ktorého štátu, preto združujú kvalifikovaných odborníkov.

V súvislosti s týmto typom snaženia chcem vysloviť poznámku o dôslednosti. Ak totiž tí, čo demonštrujú svoje postoje, sú sami nedôslední, t. j. neprenášajú ich do svojho osobného života, potom sa nedá predpokladať, že akcie

majú iný, než demonštratívny význam a zmysel, teda sú samoúčelné. Ako posúdiť človeka, ktorý medzi demonštrantmi pred výstavou kožušín sedí v páperovej vetrovke - materiálu z ošklbaného (nie z kože zvlčeného) zvierata - a má na krku koženú šnúрку so symbolom?

Sebadisciplína i sebauvedomenie, dôsledné napĺňanie hlásaných princípov, by mali byť podmienkou pôsobenia v nich. Aj tu ochranár nie je iba človekom stotožňujúcim sa s určitým názorom na dobu, ktorá mu vyhovuje. Je to človek, ktorý sa pokúša svoje vnútorné presvedčenie pretransformovať do praktickej roviny a musí sa podľa toho správať. A samozrejme, musí disponovať dostatočnými vedomosťami, aby sa tak vedel správať. Dodnes neviem, ako posudzovať človeka, ktorý si lahne pred buldozér (v snahe zabrániť rozhodnutiu, ktoré už dospelo do výkonného štádia - napríklad o vyrúbaní stromov) a "skúša", takpovediac, silu morálnych kvalít buldozeristu. Zastávam názor, že treba ovplyvňovať akty rozhodovania tak, aby vyhovovali náročným environmentálnym požiadav-

kám. To sa však bude môcť len vtedy, keď bude rásť miera informovanosti občanov a zvlášť environmentalistov, ich schopnosť odborne a kvalifikovane spracúvať pripomienky a vytvárať priestor pre ďalšie podnety.

Vyjadrenie negatívneho stanoviska totiž nie je konečným príspevkom k riešeniu problému. Je len upozornením na jednu jeho stránku, ktorá sa v tom-ktorom projekte nereflektovala. Po ňom má prísť konštruktívny protinávrh a odborná diskusia o probléme. Dnes totiž (týka sa to podnikov, zastupiteľstiev i štátnych predstaviteľov) nik nie je ochotný diskutovať inak, ako na odbornej úrovni. Samozrejme, výzva k dialógu i rešpektovanie jeho potreby nemôže absentovať. Zvlášť v štáte, ktorý v Ústave prezentoval ekologickú orientáciu trhovej ekonomiky.

Eva Smolková

Radikálnosť nerovná sa agresivita

Vítam otvorenie diskusie o agresivite environmentálnych hnutí príspevkom pani Smolkovej. Súhlasím s viacerými jej názormi a postrehmi, nielen s tým, že k takýmto otázkam sa treba otvorene vyjadrovať. S niektorými si však dovoľm polemizovať.

Na Slovensku existuje spektrum rozličných (a vzájomne odlišných) environmentálnych NGOs, hoci nie je až také široké a diferencované ako v tradične demokratických krajinách. Nepoznám však u nás vyslovene agresívne environmentálne hnutie, naopak - všetky, aj tie radikálne, jasne deklarujú dôslednú nenásilnosť svojich aktivít. V tomto smere panuje na Slovensku až neobvyklá jednota. Pritom škála činností NGOs je veľmi široká. Porovnajme ich na ilustráciu so skutočne extrémnymi prejavmi environmentalistov v zahraničí, napr. organizácie Sea Shepherdov potápajúcej veľrybárske lode (ktorú slovenská anti-environmentálna propaganda príznačne vydáva za aktivitu Greenpeace - sic!) alebo s niektorými akciami na záchranu tropických pralesov. Rozdiel je zjavný.

To platí aj pre akciu, ktorú naznačila p. Smolková vo svojom príspevku - tipujem totiž, že mala na mysli protestné vyvesenie transparentu na chladiacu vežu JE Mochovce, zorganizované Greenpeace v lete 1994. Trvám na tom, že zo strany našej organizácie bola táto akcia do detailov nenásilná. Situácia ohrozujúca život našich aktivistov vznikla iba kvôli nekompetentnému a neprimerá-

nému zásahu elektrárenskej ochranky a požiarnikov (zo štyridsiatky aktivistov v "priamej akcii" mali iba traja menej ako 18, ale viac ako 17 rokov). Rozhodne túto akciu nepokladám za agresívnu. Za radikálnu, nekonvenčnú, provokujúcu či poburujúcu áno. Napokon, to aj bolo jej zmyslom - netradičnou formou prebudiť spoločnosť z pasivity, ba až letargie v oblasti jadrovej energetiky, vyprovokovať tak kompetentných, ako aj verejnosť k reakcii. K pozornosti a aktivite voči tomuto mimoriadne nebezpečnému a neriešenému environmentálnemu, ekonomickému, sociálnemu a bezpečnostnému problému. Podľa reakcie spoločnosti sa nám to aj podarilo...

Jadrom problému je, podľa môjho názoru, definícia a vymedzenie pojmu agresivita. Príklad: je agresivitou, keď niekto v sebaobrane zraní, príp. zabije útočníka (vezmime si prípad sochára Opočenského v ČR napadnutého skínom)? Ak áno, kde končí sebaobrana a začína "neoprávnená" agresivita? Môžeme definovať agresivitu ako násilie na iných bytostiach, presadzujúce určité výhody (zisk alebo záujem v širšom slova zmysle) agresívneho jedinca práve na úkor týchto bytostí? V takom prípade prevažujúca väčšina tzv. "agresívnych" environmentálnych aktivít k nim nepatrí. Okrem toho vidno, že ide aj o veľmi relatívny pojem. Agresivita je doslova celospoločenským javom a mám pocit, že jej miera rastie. Tým skôr sa treba veľmi seriózne, naliehavo a v plnej šírke zamyslieť nad koreňmi, prejavmi a mechanizmami agresivity v spoločnosti.